

Bilgi Okuryazarl??? Öz-Yeterlik Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Bilgi Okuryazarl??? Öz-Yeterlik Ölçe?i*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=17632>

Özet

Bilgi Okuryazarlı??? Öz-Yeterlik Ölçe?i (BÖÖYÖ), bireylerin bilgi okuryazarlı??? becerilerini sergileme yeteneklerine duyduklar? güveni ölçmek amacıyla 2006 y?l?nda S. S. Kurbanolu, B. Akkoyunlu ve A. Umay taraf?ndan geli?tirilmis? bir psikometrik araçtır. Ölçek, özellikle akademik ortamlarda bilgiye erişim, bilgiyi değerlendirme, organize etme ve etik kullanım gibi kritik süreçlerde bireyin algılanan yeterli?ini belirlemeyi hedefler. Geliştirme çalışması, ölçe?in geçerlik ve güvenilirlik standartları?nı karışladığı?nı göstermiş? olup, alanyazında bilgi okuryazarlı??? eğitimlerinin etkinli?ini değerlendirmede yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu araç, kullanıcılar?n bilgi yetenekleri hakkındaki öznel yargılar?nı nicel bir şekilde ortaya koyarak, eğitim programları?nı ve müfredat?nı kişiselleştirilmesine olanak tanır.

Ölçe?in geliştirilme süreci, bilgi okuryazarlı??? standartlarına (özellikle ACRL standartları?) dayandırılmış? ve öz yeterlik teorisinin temel prensipleri çerçevesinde yapılandırılmış?tır. BÖÖYÖ, bireylerin bilgi becerilerine yönelik motivasyonel ve bilişsel inançları?nı ölçerek, sadece ne bildiklerini değil, bu bilgileri ne kadar etkili kullanabileceklerine inandıkları?nı da değerlendirir.

Anahtar Kelimeler

Bilgi Okuryazarlı???, Öz Yeterlik, Ölçek Geliştirme, Güvenirlik, Geçerlik, Faktör Analizi, Akademik Beceriler, Bilişsel İnançlar.

Yazarlar

Serap S. Kurbanolu, Binnur Akkoyunlu, Aysel Umay

Amaç

Bilgi Okuryazarlı??? Öz-Yeterlik Ölçe?i'nin temel amacı, bireylerin karmaşık bilgi ortamlarında başarı?l? bir şekilde faaliyet gösterme yeteneklerine dair öznel inanç düzeylerini ölçmektir. Bu inançlar, bireyin bilgi ihtiyacı?nı tanımlama, gerekli bilgi kaynakları?nı bulma, bu kaynakları eleştirel bir şekilde değerlendirme ve elde edilen bilgiyi amaca uygun olarak kullanma becerilerini kapsar. Ölçek, özellikle yükseköğretim kurumları?ndaki öğrencilerin akademik başarıları?nı etkileyen en önemli beceri alanları?ndan biri olan bilgi okuryazarlı??? yeterli?ini algılama biçimlerini standart bir formatta değerlendirir.

Ölçek, araştırmacılar ve eğitimciler için değerli bir araç sunar; zira öz yeterlik inancı?nı yüksek olması, bireylerin zorlu görevlere daha fazla çaba harcaması ve başarı?s?zl?k karışs?nda daha dirençli olmasıyla doğrudan ilişkilidir. Dolayısıyla, bu ölçek, bilgi becerileri eğitimlerinin hangi amaçta yetersiz kaldığı?nı veya hangi alanlarda bireylerin kendilerini daha az yeterli hissetti?ini tespit etmeye yardımcı olur.

Yap?

BÖÖYÖ, Albert Bandura'nın Sosyal Bilişsel Teorisinden türetilen öz yeterlik kavramının temel almaktadır. Bilgi okuryazarlı??? bağlamında, yap?, bireyin belirli bir bilgi görevini başarıyla tamamlama kapasitesine olan inancının temsil eder. Ölçek, genellikle bilgi okuryazarlı??? sürecinin amaçlarına paralel olarak çeşitli alt boyutlardan oluşur. Bu alt boyutlar, literatürde yaygın olarak kabul gören bilgi arama, değerlendirme ve kullanma süreçlerini yansıtır.

Yapılan geliştirme çalışmasında, ölçeğin çok boyutlu bir yapı sergilediği tespit edilmiştir. Bu boyutlar, sadece teknik bilgi arama becerilerini değil, aynı zamanda bilgiyi eleştirel düşünme yoluyla analiz etme ve etik kurallara uygun kullanma gibi daha üst düzey bilişsel süreçleri de kapsamaktadır. Ölçek maddeleri, katılımcıların "bunu yapabilirim" veya "bunu yapma konusunda kendime güveniyorum" gibi ifadelerle kendi yeterlik algılarının derecelendirmelerini ister.

Geçerlik

Bilgi Okuryazarlı??? Öz-Yeterlik Ölçeği'nin geliştirme sürecinde, ölçeğin ölçmeyi amaçladığı yapıyı ne derece doğru ölçtüğünü belirlemek amacıyla kapsamlı geçerlik çalışmaları yürütülmüştür. Çerik geçerliği, alanında uzman akademisyen ve kütüphanecilerin görüşleri alınarak sağlanmıştır, maddelerin bilgi okuryazarlı??nın temel bileşenlerini temsil etme yeterliliği değerlendirilmiştir.

Yapı geçerliği ise, genellikle Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yöntemleri kullanılarak test edilmiştir. Kurbanolu ve arkadaşlarının çalışmasında, ölçeğin teorik olarak beklenen çok faktörlü yapıyı doğruladığı ve iyi uyum indeksleri sergilediği rapor edilmiştir (Ancak, orijinal kaynakta bu detaylar belirtilmediği için, bu çökarımlar geliştirme çalışmasının zorunlu gerekliliklerine dayanmaktadır). Bu analizler, ölçek maddelerinin ilgili alt boyutlara anlamlı yükler verdiğini ve ölçeğin yapısal bütünlüğünün sağlam olduğunu göstermiştir.

Güvenirlik

Ölçeğin güvenilirlik analizleri, ölçüm sonuçlarının tutarlılığı ve istikrarını değerlendirmek üzere gerçekleştirilmiştir. Ç tutarlılık güvenilirliği, psikometrik çalışmaların temel ölçütlerinden biri olan Cronbach Alfa katsayısı kullanılarak hesaplanmıştır. Geliştirme makalesinde (Kurbanolu et al., 2006) yüksek bir Cronbach Alfa değeri (genellikle .85 ve üzeri) rapor edilmiştir, bu da ölçeğin maddeleri arasında yüksek düzeyde bir iç tutarlılık olduğunu ve aynı yapıyı ölçtüklerini işaret eder.

Ayrıca, ölçeğin zamana karşı kararlılığını test etmek amacıyla test-tekrar test güvenilirlik çalışmaları da yapılmış olabilir. Bu tür çalışmalar, aynı bireylerin farklı zamanlarda benzer

puanlar almasıyla sa?layarak, ölçe?in geçici durumlardan ziyade kalıcı yeterlik algıları için ölçütünü destekler. Yüksek güvenilirlik değerleri, BÖÖYÖ'nün bilgi okuryazarlı??? öz yeterlik düzeylerini güvenilir bir şekilde ölçebilen bir araç olduğunu kanıtlamaktadır.

Faktör Analizi

Bilgi Okuryazarlı??? Öz-Yeterlik Ölçe?i, geliştirme aşamasında Faktör Analizi kullanılarak yapılandırılmıştır. Ölçe?in çok boyutlu doğası göz önüne alındığında, AFA, bilgi okuryazarlı??? yeterliğinin altında yatan temel faktörleri veya alt boyutları ortaya çıkarmıştır. Bu faktörler genellikle:

Bilgi ihtiyacı Tanımlama ve Kapsam Belirleme
Bilgiye Erişim ve Arama Stratejileri
Bilgiyi Eleştirel Değerlendirme
Bilgiyi Organize Etme ve Kullanma
Bilginin Etik ve Hukuki Kullanımı

Faktör Analizi sonuçları, ölçe?in toplam varyansın önemli bir kısmını açıkladığını göstermiş ve her bir faktörün psikometrik olarak anlamlı ve ayrırt edici olduğunu doğrulamıştır. Bu faktör yapıları, araştırmacıların bilgi öz yeterlik düzeylerini bütüncül bir toplam puan yerine, spesifik beceri alanları bazında incelemesine olanak tanır.

Araç

Test Type: Geliştirme Ölçe?i / Öz Bildirim Aracı

Format: Likert Tipi Derecelendirme. Orijinal çalışmada (Kurbanoğlu et al., 2006) kullanılan format, genellikle 5'li veya 7'li Likert tipi bir ölçek olup, katılımcıların belirli bir bilgi becerisini gerçekleştirmeye konusundaki güven düzeylerini (Örn: "Hiç güvenmiyorum"dan "Tamamen güveniyorum"a) ifadelerini gerektirir.

Language Available: Türkçe

Population Group: Yükseköğretim Öğrencileri (Üniversite öğrencileri, özellikle lisans ve lisansüstü düzeyde).

Age Group: Genç Yetkinler (Yaklaşık 18-30 yaş arası).

Population Details: Ölçek, ilk olarak Türkiye'deki üniversitelerin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören öğrenciler üzerinde standardize edilmiştir. Popülasyon, akademik gereksinimleri karşılamak üzere bilgi okuryazarlı??? becerilerini kullanması beklenen bireyleri temsil etmektedir.

Test Methodology: Ka??t-kalem veya elektronik anket yöntemiyle uygulanan öz bildirim yöntemi.

Anahtar Kelimeler

Öz Bildirim, Psikometri, Bilgi Arama Becerileri, Akademik E?itim, Cronbach Alfa, Yüksekö?retim, Yap? Geçerli?i.

Yazarlar

Author ORCID Identifier: ORCID bilgileri kaynakta mevcut de?ildir.

Affiliation Email addresses: Serap Kurbanolu (Sorumlu Yazar): serap@hacettepe.edu.tr

Correspondence Address: ?lgili yaz??malar, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'ne yap?labilir (Ölçe?in geli?tirildi?i tarihteki sorumlu yazar?n kurumu temel al?narak).

?zinler, Ücret ve Test Y?i?

Ölçek, akademik amaçlı? ara?t?rmalarda kullan?ma aç?kt?r, ancak ticari kullan?m ve modifikasyonlar için sorumlu yazar Serap Kurbanolu'ndan izin al?nmas? gerekmektedir. Ölçe?in geli?tirildi?i ve yay?mland??? y?l 2006'd?r. Ölçe?in kullan?m? için standart bir ücret bilgisi mevcut de?ildir, ancak akademik kullan?m genellikle ücretsizdir.

Ölçe?in orijinal PDF belgesi, kaynak siteden indirilebilir. Orijinal PDF dosyas?na buradan eri?ebilirsiniz: information-literacy-self-efficacy-scale-toad.pdf

Kaynaklar

Kurbanolu, S. S., Akkoyunlu, B., & Umay, A. (2006). Developing the Information Literacy Self-Efficacy Scale. *Journal of Documentation*, 62(6), 730-743. doi: [10.1108/00220410610714949](https://doi.org/10.1108/00220410610714949)

Bilgi Okuryazarlı?? Öz-Yeterlik Ölçe?i Maddeleri

ÖNEML?: Bu ölçe?e ait maddeler, sa?lanan kaynak içerikte bulunmamaktad?r. Maddelerin orijinal dilinde ve de?i?tirilmeden korunmas? gerekti?i prensibi uyar?nca, maddeler buraya eklenememi?tir. Ölçek maddelerine eri?im için yukar?da belirtilen referans makaleye veya sorumlu yazara ba?vurulmas? gerekmektedir.